

ACTIONES LIBERAE IN CAUSA

REZIME: U radu je tretiran problem odgovornosti za *actiones liberae in causa*. Naime, za postojanje instituta *actiones liberae in causa* potrebno je da postoje sledeći uslovi: (1) da je učinilac doveo sebe u stanje privremene neuračunljivosti, (2) da je učinilac upotrebom alkohola, droga ili na neki drugi način doveo sebe u stanje privremene neuračunljivosti, odnosno u nemogućnost rasuđivanja i odlučivanja, (3) da je učinilac krivično delo izvršio u stanju u kome nije posedovao mogućnost rasuđivanja i odlučivanja, (4) da postoji uzročni odnos između radnje kojom se učinilac doveo u stanje privremene neuračunljivosti i posledice koju je prouzrokovao. S obzirom da institut *actiones liberae in causa* predstavlja izuzetak koji se znatno razlikuje od opštih pravila o krivičnoj odgovornosti, isti može postojati samo ako su ispunjeni svi navedeni uslovi. Institut *actiones liberae in causa* nosi epitet večite aktuelnosti u oblasti krivičnog prava, iz razloga što se bazira ne samo na naučnim dostignućima krivičnog prava, već i medicine, psihijatrije, psihologije, farmacije, toksikologije, a naročito alkoholologije. Budući da stoji neprekidan razvoj ovih nauka, postavlja se pitanje da li se uopšte može dati konačno rešenje za institut *actiones liberae in causa*. Poslednja novina u odnosu na ovaj institut uneta je najnovijim Zakonikom o krivičnom postupku, a odnosi se na to da se krivica kod skrivljene neuračunljivosti utvrđuje prema vremenu neposredno pre dovođenja u takvo stanje. Institut *actiones liberae in causa* se ne primenjuje u slučaju bitno smanjene uračunljivosti, niti se učinilac zbog toga može blaže kazniti. Nema instituta *actiones liberae in causa* ni ako je učinilac sebe doveo u stanje neuračunljivosti pod dejstvom prinude, zablude ili usled nastupanja patološkog pijanstva. Postoje tri vrste *actiones liberae in causa*: namerna, umišljajna i nehatna. Naše zakonodavstvo ne poznaje namernu, već samo umišljajnu i nehatnu. Za delo izvršeno u stanju umišljajne skrivljene neuračunljivosti kažnjava se uvek, a za nehatnu kad zakon izričito predviđa i to opštim propisima o odgovornosti.

Ključne reči: skrivljena neuračunljivost; alkohol; droga

* Master, student doktorskih studija Pravnog fakulteta za privredu i pravosuđe, Univerzitet Privredna akademija, Novi Sad

1. Uvod

U krivičnom pravu učinilac koji izvrši delo u stanju neuračunljivosti nije krivično odgovoran. Od ovakvog pravila ima jedan izuzetak i to u slučaju kada se učinilac sam stavio u stanje neuračunljivosti i u takvom stanju učinio krivično delo. Ovako učinjena krivična dela u teoriji se nazivaju „*actiones liberae in causa*“.

Ovaj institut se kod nas prvi put pominje u Srpskom kaznenom zakoniku iz 1860. godine, gde je u članu 53. sadržana odredba o neuračunljivosti. Za razliku od pomenutog zakonika, Krivični zakonik Kraljevine Jugoslavije iz 1929. godine nije imao odredbe o neuračunljivosti, mada je krivičnopravna teorija razmatrala ovaj institut. Postojalo je samostalno krivično delo pijanstva. Institut *actiones liberae in causa* se kod nas prvi put zakonski određuje Krivičnim zakonikom iz 1947. godine. Zakonskom odredbom sadržanom u pomenutom zakoniku, odgovornost učinioaca je bila ograničena samo na namerne *actiones liberae in causa*. Zakonikom FNRJ iz 1951. godine proširena je krivična odgovornost za *actiones liberae in causa* kada je učinilac u trenutku stavljanja u stanje privremene neuračunljivosti bio nehatan ili eventualno umišljajan. Za razliku od ovog Zakonika koji je određivao samo biološki osnov neuračunljivosti (privremena duševna poremećenost), Zakonikom SFRJ iz 1976. godine određen je samo psihološki osnov (nemogućnost rasuđivanja i nemogućnost odlučivanja). Na osnovu iznetog može se zaključiti da su sve reforme našeg krivičnog zakonodavstva podrazumevale izmene o definisanju instituta *actiones liberae in causa*, ali tako da je svako novo rešenje nosilo sa sobom puno novih problema koji su rešavani u sledećem zakonskom rešenju.

Poslednja novina koja se odnosi na ovaj institut učinjena je Krivičnim zakonikom Srbije, i to u članu 24. st. 1. gde je propisano da se „krivica učinioaca krivičnog dela koji se upotrebom alkohola, droge ili na drugi način doveo u stanje u kojem nije mogao da shvati značaj svog dela ili da upravlja svojim postupcima utvrđuje prema vremenu neposredno pre dovođenja u takvo stanje“. Novina se ogleda u tome da se krivica kod skrivljene neuračunljivosti utvrđuje prema vremenu neposredno pre dovođenja u takvo stanje.

Actiones liberae in causa, prema odredbi člana 24. st. 2. Krivičnog zakonika, ne primenjuje se u slučaju bitno smanjene uračunljivosti, niti se učinilac zbog toga može blaže kazniti.

2. Pojam *Actiones liberae in causa*

Actiones liberae in causa je krivičnopravni institut pomoću kojeg se rešava problem krivične odgovornosti onih učinilaca koji su krivično delo izvršili u stanju neuračunljivosti, ali tako da su sami sebe doveli u to stanje. Otuda i naziv ovog instituta koji bi se mogao prevesti kao „radnje slobodne u odluci, ali ne i

u izvršenju“. Naime, iako u momentu izvršenja krivičnog dela radnje učinioca nisu bile slobodne zato što je učinilac bio u stanju neuračunljivosti, u jednom prethodnom momentu ili stanju, pre nego što je prouzrokovao stanje sopstvene neuračunljivosti upotrebom alkohola, droge ili na neki drugi način, njegove radnje su bile slobodne u smislu skrivljenog započinjanja uzročnog toka koji se završio činjenjem krivičnog dela u neuračunljivom stanju. Radi se o jednom događaju koji teče u dve faze gde, u prvoj, uračunljiv učinilac prouzrokuje situaciju u kojoj će, u drugoj fazi, postati u međuvremenu neuračunljiv i izvršiti krivično delo. Drugim rečima, učinilac je odluku o izvršenju ovih radnji doneo u vreme kada je kod njega postojala mogućnost rasuđivanja i odlučivanja, ali je pristupio njihovom izvršenju kada više nije bio u stanju rasuđivanja i odlučivanja, zato što je sam sebe doveo u takvo stanje.

Teoretičari krivičnog prava dugo su smatrali spornim pitanje da li je posledica koju je učinilac prouzrokovao u stanju neuračunljivosti bila proizvedena u vreme kada je učinilac bio uračunljiv, tako da se može smatrati krivično odgovornim za njeno prouzrokovanje. Zauzeta su dva stava u vezi sa spornim pitanjem.

Prema prvom, koji je zastupljen u starijoj teoriji krivičnog prava, učinilac koji je krivično delo izvršio u neuračunljivom stanju nije krivično odgovoran. Radnja koju je učinilac preduzeo u uračunljivom stanju (*action libera in causa*) smatra se pripremnom radnjom za izvršenje krivičnog dela. Samo krivično delo smatra se učinjenim u neuračunljivom stanju. S obzirom da se za pripremljene radnje krivično ne odgovara, učinilac nije odgovoran za krivično delo izvršeno u stanju neuračunljivosti.

Prema drugom stavu, koji je zastupljen u novijoj teoriji krivičnog prava, radnja koju je učinilac preduzeo u uračunljivom stanju (*action libera in causa*) ne smatra se pripremnom radnjom, jer se njom prouzrokuje posledica krivičnog dela. Prouzrokovana posledica je nastala u stanju uračunljivosti, pošto je učinilac u vreme izvršenja prethodne radnje, kojom je sebe doveo u stanje neuračunljivosti, bio uračunljiv.

Sam naziv *actiones liberae in causa* dala je klasična škola krivičnog prava koja je zastupala stav da je čovečija volja potpuno slobodna od svih uticaja, kako unutrašnjih tako i spoljašnjih i da baš zbog toga što je potpuno slobodan u odlučivanju da li će izvršiti krivično delo ili ne, učinilac mora biti odgovoran za delo koje je izvršio. Danas je učenje o slobodi volje prevaziđeno, ali se pojam *actiones liberae in causa* zadržava u nauci krivičnog prava. Zbog nemogućnosti adekvatnog prevođenja tradicionalnog latinskog termina *actiones liberae in causa*, isti ne figurira u tekstovima krivičnih zakona. Naš zakonodavac se u članu 24. Krivičnog zakonika opredelio za naziv skrivljena neuračunljivost.

3. Umišljajna i nehatna actiones liberae in causa

Postoje umišljajna i nehatna actio libera in causa. Kod umišljajne učinilac se sa umišljajem dovodi u stanje neuračunljivosti u kome vrši krivično delo u odnosu na koje postoji direktni ili eventualni umišljaj. Kod nehatne actio libera in causa učinilac sam sebe iz nehata dovodi u stanje neuračunljivosti gde ostvaruje elemente bića krivičnog dela u odnosu na koje je postojao svesni ili nesvesni nehat.

Umišljajno izvršenje kod actiones liberae in causa može biti direktno i eventualno. Direktni umišljaj postoji kada je učinilac doveo sebe u stanje neuračunljivosti zato što je bio svestan svog dela i hteo je izvršenje krivičnog dela u takvom stanju. Eventualni umišljaj postoji kada je učinilac bio svestan da u stanju neuračunljivosti, u koje je sam sebe doveo, može prouzrokovati zabranjenu posledicu, pa je ipak pristao na njeno nastupanje.

Nehatno izvršenje kod actiones liberae in causa može biti svesno i nesvesno. Svesni nehat postoji kada je učinilac bio svestan da u stanju neuračunljivosti, u koje je sam sebe doveo, može prouzrokovati zabranjenu posledicu, ali je olako držao da će tu posledicu moći da spreči, ili da ona neće nastupiti. Nesvesni nehat postoji kada učinilac nije bio svestan mogućnosti nastupanja zabranjene posledice, iako je prema okolnostima i svojim ličnim svojstvima, bio dužan i mogao biti svestan te mogućnosti.

Dakle, da bi postojao institut Actiones liberae in causa, odnosno krivična odgovornost učinioca, učinilac pored uračunljivosti u vreme stavljanja sebe u neuračunljivo stanje treba da bude i vin u odnosu na učinjeno krivično delo. Vinost učinioca kod actiones liberae in causa odnosi se na jedno određeno krivično delo a ne na bilo koje krivično delo. Prema tome, učinilac treba da je svestan da dovođenjem sebe u neuračunljivo stanje može da učini jedno određeno krivično delo, a ne ma koje krivično delo. Npr. lekar, vozač, skretničar voza, treba da budu svesni da u takvom stanju mogu da daju pogrešan lek i da pacijent umre, da pregaze neko lice, da ne nameste skretnicu i voz isklizne, ali ne da mogu učiniti krađu, ubistvo, silovanje i dr.

Postoji i omisivna libera in causa (omissio libera in causa), koja se javlja kod krivičnih dela propuštanja. Ona se sastoji u tome da učinilac sebe dovodi u stanje neuračunljivosti, a bio je svestan da u tom stanju svojim propuštanjem ili nečinjenjem može ostvariti obeležja bića krivičnog dela, ali je hteo (direktni umišljaj), ili je pristao (eventualni umišljaj), odnosno olako je držao da do toga neće doći (svesni nehat), ili nije bio svestan mada je prema okolnostima i svojim ličnim svojstvima bio dužan i mogao biti svestan (nesvesni nehat).

4. Sredstva i način koja je učinilac upotrebio da bi sebe doveo u stanje privremene neuračunljivosti

Jedan od uslova za postojanje instituta *actiones liberae in causa* jeste da je učinilac upotrebom alkohola, droga ili na neki drugi način doveo sebe u nemogućnost rasuđivanja i odlučivanja. Iz ovoga proizilazi da se, pre svega, upotrebom alkohola i droga učinilac može dovesti u stanje neuračunljivosti. Međutim, učinilac sam sebe može dovesti u takvo stanje i nekim drugim sredstvima, kao što su tablete, san, hipnoza, pa čak i određenim vrstama bolesti, za koje je učinilac znao.

Što se tiče alkoholizma, on može biti akutni i hronični. Naime, akutno pijanstvo se ispoljava u lakšem stanju obične nekomplikovane opijenosti u koje može dospeti svako lice koje konzumira alkohol, ili u težem stanju neobične komplikovane opijenosti u koju se izuzetno dolazi. U pogledu instituta *actiones liberae in causa* akutna alkoholisanost ima odlučujući značaj, zato što se smatra da privremena alkoholisanost dovodi do stanja privremene neuračunljivosti.

Za razliku od akutne, u pogledu instituta *actiones liberae in causa*, hronični alkoholizam i nije od nekog značaja zato što isti predstavlja bolest kao posledicu prekomerne i konstantne upotrebe alkoholnih pića koja dovodi do oštećenja fizičkog i psihičkog zdravlja. Poremećaj svesti kod patološkog pijanstva traje kratko vreme i čovek koji se nađe u takvom stanju može da izvrši niz delikata. Međutim, krivična odgovornost za krivično delo izvršeno u stanju patološkog pijanstva ne postoji, zato što pojedinac konzumirajući alkohol neočekivano iznenada postaje duševni bolesnik.

U stanje privremene neuračunljivosti učinilac će može dovesti i upotrebom droga. Za postojanje instituta *actiones liberae in causa* potrebno je da je učinilac u trenutku uzimanja droge bio uračunljiv i vin u odnosu na kasnije izvršeno krivično delo. Drugim rečima, potrebno je da je učinilac uzeo drogu da bi u drogiranom stanju izvršio krivično delo.

To dalje znači da se institut *actiones liberae in causa* ne primenjuje na hronične narkomane, odnosno na one koji se već odavno drogiraju i koji više nemaju uračunljivih predstava, već iz narkomanskog delirijuma prelaze u apstinencijalni delirijum. U takvom stanju, da bi nabavili drogu, narkomani su spremni da izvrše bilo koje krivično delo, a sposobnost da shvate značaj dela ili mogućnost da upravljaju svojim postupcima u tim trenucima ne postoji.

Tabletomanija predstavlja jedan oblik narkomanije. Pod tabletomanijom podrazumevamo zloupotrebu medikamenata, a sve sa ciljem da se izvrši krivično delo u stanju privremene neuračunljivosti u koje se došlo upravo zloupotrebom lekova i pored upozorenja iskazanog na leku. Upozorenjima se rešava jedno veoma značajno krivičnopravno pitanje. Naime, učinilac krivičnog dela se neće moći pozivati na nepoznavanje efekta upotrebljenih lekova i smatraće se da je bio sve-

stan i znao da posle upotrebe lekova može učiniti zabranjenu radnju ili propustiti dužnu radnju.

Teorija smatra da izvršilac krivičnog dela koji se doveo u privremenu neuračunljivost usled upotrebe lekova i pored upozorenja iskazanog na leku, može odgovarati primenom instituta *actiones liberae in causa*, te da krivična odgovornost ne bi dolazila u obzir ako bi se utvrdilo da je krivično delo izvršeno usled apstinencijalnog sindroma.

Stanje sna može da pogoduje izvršenju krivičnih dela, zato što se čovek u tom fiziološkom stanju ne nalazi pri svesti. San se može posmatrati sa stanovišta skrivljene neuračunljivosti zato što može dovesti do propuštanja dužnosti. Međutim, u takvom stanju moguće je izvršiti krivično delo i radnjom činjenja i to kod saobraćajnih nezgoda. S obzirom da stanju sna prethodi stanje zamorenosti, vozač koji ne prekine vožnju kako bi se odmorio, može dospeti u san i izazvati saobraćajnu nezgodu. Smatraće se odgovornim, jer je bio svestan ili bio dužan i mogao biti svestan da u takvom stanju može ugroziti saobraćaj.

Učinilac sebe u stanje neuračunljivosti može dovesti i putem hipnoze. Hipnoza je stanje promenjene svesti u kome je hipnotisano lice podložno sugestiji. Hipnoza može biti voljna i nevoljna. Sa stanovišta *actiones liberae in causa* bitna je voljna hipnoza. Ona postoji onda kada učinilac sam sebe dovede u stanje neuračunljivosti, autohipnozom ili radnjom nekog drugog lica, a sa ciljem da u takvom stanju učini krivično delo.

U teoriji krivičnog prava postoji stav da i određene vrste bolesti učinioca, za koje je on znao, mogu dovesti do njegove odgovornosti primenom instituta skrivljene neuračunljivosti, naravno ukoliko učinilac izvrši krivično delo u takvom stanju.

5. Posledica kao elemenat krivičnog dela i uzročna veza kod *actiones liberae in causa*

Jedan od uslova za postojanje krivičnog dela je i sama posledica dela. Sa stanovišta instituta *actiones liberae in causa* kod učinioca, pre nego što je sebe upotrebom alkohola, droga ili na neki drugi način doveo u stanje neuračunljivosti, mora postojati krivica u odnosu na posledicu koja se može pojaviti u obliku povrede ili ugrožavanja. U okviru instituta *actiones liberae in causa* najčešće se pojavljuje u vidu povrede, ali je moguće izvršenje krivičnog dela i sa posledicom ugrožavanja.

Jedan od uslova za postojanje instituta *actiones liberae in causa* jeste i postojanje uzročnog odnosa između radnje kojom se učinilac doveo u stanje neuračunljivosti i posledice koju je prouzrokovao.

6. Sudska praksa

Napred izneta gledišta potvrđuje i sudska praksa.

Primena ovog instituta postoji samo u slučaju kada je optuženi krivično delo učinio u neuračunljivom stanju, što u konkretnom slučaju kada je optuženi sa vozilom usmrtio drugog učesnika u saobraćaju vozeći u stanju alkoholne opijenosti srednjeg stepena kada je njegova uračunljivost bila smanjena do stepena bitnog, ali ne bitno, ne može se primeniti jer je optuženi bio uračunljiv u momentu dolaska u posed vozila, a takođe i u momentu kada se dogodio saobraćajni udes.

Iz obrazloženja:

Optuženi je oglašen krivim zbog krivičnog dela teškog dela protiv bezbednosti javnog saobraćaja iz čl. 201 st. 2 u vezi čl. 195 st. 1 KZS.

On je, pošto je duže vremena u toku dana konzumirao alkohol, uzeo od svog prijatelja njegovo vozilo i krećući se brzinom od oko 80 km/h, ne prilagođavajući brzinu vozila noćnim uslovima saobraćaja, svestan da tako može ugroziti javni saobraćaj i dovesti u opasnost život i telo ljudi, našta je i pristao, a pri tome svestan da kod nekog od učesnika u saobraćaju može nastupiti smrt, ali je olako držao da se to neće dogoditi, pa je zbog alkoholemije u kojoj je bio, usled neprilagođene brzine uslovima saobraćaja nije uočio zaustavljeno vozilo u kvaru ispred koga se nalazio oštećeni, pa je udario u to vozilo i usmrtio oštećenog.

Veštaci su u konkretnom slučaju našli da je okrivljeni posle višesatnog konzumiranja alkohola tražio i dobio od svog prijatelja kola sa kojima je izazvao udes, bio u vreme sedanja za upravljač vozila alkoholisan u granicama srednjeg stepena, te da je tada bio svestan da je pod uticajem alkohola.

Sa tih razloga nije prihvaćena teza branioca da je krivično delo učinjeno iz nehata, jer je optuženi alkohol konzumirao pre nego što je došao u posed vozila i da za to vreme nije razmišljao o tome da će upravljati vozilom.

(Presuda Vrhovnog suda Srbije Kž. 1050/02 od 12. septembra 2002. i presuda Okružnog suda u Beogradu K. 560/00 od 28. februara 2002).

Bitno smanjena uračunljivost ne može se primeniti kao osnov za ublažavanje kazne samo ako je ista skrivljena (član 24. stav 2. KZ).

Iz obrazloženja:

Vrhovni sud nalazi da je prvostepeni sud razloge presude o odlučnim činjenicama učinio nejasnim i protivrečnim time što nalazi da se „opt. N. N. zbog činjenice da je krivično delo učinila u stanju bitno smanjene uračunljivosti (zbog

upotrebe alkohola) ne može ublažiti kazna u smislu člana 24. stav 2. Krivičnog zakonika jer se krivica učinioca krivičnog dela koji se upotrebom alkohola doveo u takvo stanje utvrđuje prema vremenu neposredno pre dovođenja u takvo stanje“, ali prvostepeni sud pri tom uopšte ne utvrđuje niti daje razloge o tome da li je umišljaj optužene N. N. pre nego što se dovela u stanje bitno smanjene uračunljivosti zbog upotrebe alkohola obuhvatao radnju izvršenja krivičnog dela ubistva iz člana 113. KZ, za koje je prvostepenom presudom oglašena krivom, jer samo u tom slučaju stanje bitno smanjene uračunljivosti ne može biti osnov za ublažavanje kazne. U suprotnom, ukoliko prvostepeni sud nađe da kod optužene nije postojala skrivljena neuračunljivost (član 24. KZ) tada će prvostepeni sud primeniti odredbe o neuračunljivosti iz člana 23. Krivičnog zakonika I gde je u stavu trećem određeno da bitno smanjena uračunljivost može biti osnov za ublažavanje kazne. Postupajući na napred navedeni način prvostepeni sud je učinio bitnu povredu odredaba krivičnog postupka iz člana 368. stav 1. tačka 11. ZKP-a pa se ukidanje ožalbene presude pokazuje nužnim.

(Rešenje Vrhovnog suda Srbije, Kž. I 326/07 od 4. aprila 2007).

Zaključak

Actiones liberae in causa predstavlja jedini izuzetak da se krivica učinioca dela ne utvrđuje u momentu izvršenja krivičnog dela, već u vreme stavljanja sebe u stanje privremene neuračunljivosti. To je stanje privremene poremećenosti, jer učinilac ne može sebe dovesti u stanje duševnog oboljenja ili zaostalosti duševnog razvoja.

Ovaj institut krivičnog prava primenjuje se samo ako je učinilac bio u stanju neuračunljivosti, jer ako je bio u stanju privremene uračunljivosti njegova krivica inače postoji.

U ovakvim slučajevima isključena je i mogućnost ublažavanja kazne prilikom njenog odmeravanja, jer ako učiniocu koji je sam sebe doveo u stanje privremene neuračunljivosti u kome je izvršio krivično delo, ni potpuna neuračunljivost ne olakšava situaciju, još manje ima razloga da mu se bitno smanjena uračunljivost uzme u obzir za ublažavanje kazne.

Drugim rečima, da bi se primenio institut *actiones liberae in causa* potrebno je da kod učinioca u trenutku pre nego što će se konzumiranjem alkohola, droge ili na drugi način dovesti u stanje neuračunljivosti postoji uračunljivost i vinost, odnosno krivica u odnosu na kasnije izvršeno krivično delo. To znači da u odnosu na to delo mora postojati umišljaj ili nehat, kod krivičnih dela koja su kažnjiva kada su učinjena iz nehata.

Što se tiče pokušaja izvršenja kod *actiones liberae in causa*, isti može postojati samo kod umišljajnih *actiones liberae in causa*.

Dakle, sama suština skrivljene neuračunljivosti jeste da se uračunljivost i vinost cene u vreme stavljanja u privremeno neuračunljivo stanje, a ne u vreme

izvršenja delikta i da je razlog tome samostalno dovođenje u privremeno neuračunljivo stanje, a ukoliko učinilac delikta nije svojom voljom dospeo u takvo stanje, onda krivica ne postoji.

Uvođenje instituta skrivljene neuračunljivosti u Krivični zakonik Srbije doprinelo je preciznijem i kvalitetnijem odmeravanju kazne u pogledu lica koja vrše krivična dela pod uticajem alkohola ili droge.

U praksi se skrivljena neuračunljivost najčešće pojavljuje kod krivičnih dela protiv ugrožavanja bezbednosti saobraćaja.

Žaklina Spalević

Master of Law, PhD student of Faculty of Law for Business and Justice, University Business Academy, Novi Sad

Actiones liberae in causa

A b s t r a c t

The thesis deals with the problem of responsibility for *actione liberae in causa*. Namely, in order for the existence of the institute of *actione liberae in causa* certain conditions are needed: (1) that the perpetrator has brought himself into the state of temporary incompetence, (2) that the perpetrator has brought himself into a state of temporary incompetence, or incapacity of judgment and of decision making, with the use of alcohol, drugs, or with some other means, (3) that the perpetrator has performed a felony while in a state in which he didn't have the ability of judgment and of decision making, (4) that there exists a causal relationship between the action with which the perpetrator has brought himself into the state of temporary incompetence and consequence which it produced. Since the institute of *actione liberae in causa* represents an exception which considerably differs from general rules on criminal responsibility, it can exist only if all the above mentioned conditions are satisfied. The institute of *actiones liberae in causa* carries the label of being current and timeless in the field of criminal law, because it is not only based on the scientific achievements of criminal law, but also of medicine, psychology, pharmacy, toxicology, and especially alcoholology. Since these sciences undergo a constant development, a question arises, whether the final solution to the institute of *actiones liberae in causa* can be given. The latest improvement related to this institute was introduced in the new Code on criminal procedure, and it states that the guilt in performed incompetence is determined according to the time immediately before reaching that state. The institute *actiones liberae in causa* is not applied in cases of substantially decreased level of competence, nor could the perpetrator be mildly sentenced because of that. There is no institute of *actiones liberae in causa* even if the perpetrator has brought

himself into the state of incompetence under the effect of coercion, delusion, or because of onset of pathological intoxication. There are three types of *actiones liberae in causa*: deliberate, premeditated and negligent. Our legislation doesn't recognize deliberate, but only premeditated and negligent. An activity performed in a state of premeditated incapacity is always punished, while a negligent one only when the law precisely anticipates it, and even then through the general regulations on responsibility.

Key words: performed incapacity, alcohol, drugs

Literatura

1. Aleksandar Ignjatović, *Krivično pravo, opšti deo*, Novi Sad, Pravni fakultet Univerziteta Privredna akademija, 2007.
2. Bora Čejović, *Krivično pravo*, Beograd, Dosije, 2007.
3. *Krivični zakonik Republike Srbije*, Beograd, Službeni glasnik RS, broj 85/05
4. Dragan Jovašević, *Krivično pravo, opšti deo*, Nomos, Beograd, 2006.
5. Vojislav Đorđić, Dragan Jovašević, *Praktikum za krivično pravo, knjiga prva, opšti deo*, Nomos, Beograd, 2006.
6. Zoran Stojanović, *Krivično pravo, opšti deo*, Pravna knjiga, Beograd 2006.
7. Miroslav Đorđević, Đorđe Đorđević, *Krivično pravo, Projuris*, Beograd, 2006.